

Bruselis, 2012 10 02
COM(2012) 565 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

**dėl Direktyvos 2009/81/EB dėl viešųjų pirkimų gynybos ir saugumo sektoriuje
perkėlimo**

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Direktyvos 2009/81/EB dėl viešųjų pirkimų gynybos ir saugumo sektoriuje perkėlimo

I. Santrauka

2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/81/EB dėl darbų, prekių ir paslaugų pirkimo tam tikrų sutarčių, kurias sudaro perkančiosios organizacijos ar subjektai gynybos ir saugumo srityse, sudarymo tvarkos derinimo ir iš dalies keičianti direktyvas 2004/17/EB ir 2004/18/EB¹ yra svarbi Komisijos politikos, kuria siekiama sukurti realią Europos gynybos įrangos rinką ir vienodas gynybos įrangos viešųjų pirkimų sąlygas, priemonė. Pagal direktyvą gynybos ir slapto pobūdžio viešiesiems pirkimams pradedamos taikyti vidaus rinkos taisyklės ir taip skatinamas skaidrumas ir konkurencija, užtikrinamas viešųjų pirkimų poreikių tenkinimas vis nepalankesnėmis biudžetinėmis aplinkybėmis.

Dauguma iš 23 valstybių narių, kurios 2012 m. liepos mėn. direktyvą buvo perkėlusios, *prima facie*, tai padarė tinkamai. Didžioji dauguma valstybių narių taip pat perkėlė neprivalomas nuostatas dėl subrangos, kurių svarbiausias tikslas – didinti konkurenciją konkursų nugalėtojų tiekimo grandinėse. Siekdama užtikrinti visišką atitikimą Europos teisei Komisija toliau stebės perkėlimo procesą ir nacionalinių įgyvendinimo priemonių turinį. Pirmiausia ji imsis veiksmų, kad būtų liautasi taikyti pagrindiniams Sutarties principams prieštaraujantias kompensacijas.

Perkėlus direktyvą, Komisija svarbiausiu uždaviniu laiko tinkamą jos taikymą valstybėse narėse. Konkretūs sunkumai kiekvienoje valstybėje narėje skirsis, ir jie ypač priklausys nuo nacionalinės gynybos pramonės pajėgumų. Tačiau siekiant Europos pramonei sudaryti vienodas galimybes ir sukurti veiksmingą Europos gynybos įrangos rinką būtina visoje Sąjungoje užtikrinti sąžiningą ir atvirą konkurenciją.

Taip pat Komisija toliau tiria, kaip su valstybėmis narėmis ir Europos gynybos agentūra būtų galima sustiprinti vidaus rinką Sąjungai strategiškai svarbiame sektoriuje.

II. Įžanga

Minėtoji direktyva ir 2009 m. gegužės 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/43/EB dėl su gynyba susijusių produktų siuntimo Bendrijoje sąlygų supaprastinimo² labai padeda kurti tikrą Europos gynybos įrangos rinką ir stiprinti Europos gynybos pramoninę ir technologinę bazę.

¹ OL L 216, 2009 m. rugpjūčio 20 d., p. 76 (toliau – direktyva).

² OL L 146, 2009 m. birželio 10 d., p. 1.

Gynybos ir mažesniu laipsniu – saugumo rinkos yra ypatingos. Jų vartotojai – tai didžia dalimi (o gynybos rinkoje – išimtinai) viešosios institucijos; ir gynyba, ir saugumas yra nacionalinės prerogatyvos. Be to, kelioms valstybėms narėms tenka didžiausia išlaidų gynybai ir gynybos pramonės pajėgumų dalis. Dėl produktų pobūdžio rinkos yra labai reguliuojamos, kai kurios bendrovės yra strateginės svarbos, o sprendimus dėl viešųjų pirkimų dažnai lemia politiniai ir strateginiai argumentai.

Direktyvoje numatytosios viešųjų pirkimų taisyklės pritaikytos prie gynybos ir saugumo įrangos specifikos, t. y. slaptumo ir sudėtingumo. Joje įrašytos specifinės nuostatos dėl tiekimo patikimumo ir informacijos saugumo ir leidžiama neribotai taikyti pačią lanksčiausią sutarčių sudarymo procedūrą. Dabar valstybės narės sudėtingiems ir slaptiems sandoriams gali naudoti visai ES bendras taisykles nekeldamos pavojaus savo teisėtiems saugumo interesams. Taigi gynybos įrangos pirkimo sutartys paprastai neturėtų būti sudaromos nesilaikant vidaus rinkos taisyklių ir kaip argumentą nurodant SESV 346 straipsnyje numatytą išimtį. Todėl turėtų didėti skaidrumas ir konkurencija, kurie savo ruožtu skatintų Europos pramonės sektorių konkurencingumą ir inovatyvumą ir padėtų valstybėms narėms patenkinti viešųjų pirkimų poreikius net ir nuolat mažinant biudžetus.

Valstybės narės šią direktyvą į nacionalinę teisę turėjo perkelti iki 2011 m. rugpjūčio 21 d. Šia ataskaita įgyvendinamas direktyvos 73 straipsnis, kuriame Komisija įpareigojama parengti ataskaitą „*apie tai, kokių priemonių valstybės narės ėmėsi perkeldamos į nacionalinę teisę šios direktyvos nuostatas, visų pirma jos 21 ir 50–54 straipsnius*“.

Ataskaitoje įvertinami bendri direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę rezultatai valstybėse narėse, o paskui aptariamos Europos gynybos įrangos rinkos kūrimui reikšmingiausios nuostatos: taikymo sritis (2 straipsnis); direktyvos nuostatų netaikymas (12 ir 13 straipsniai); nuostatos dėl subrangos (21 ir 50–54 straipsniai); peržiūros procedūros (55–64 straipsniai). Taip pat aptariama kompensavimo situacija: tebevykdomas kompensavimas yra didžiausia kliūtis tinkamai taikyti direktyvą.

III. Direktyvos 2009/81/EB perkėlimo į nacionalinę teisę rezultatai

Iki 2011 m. rugpjūčio 21 d. trys valstybės narės pranešė visiškai perkėlusios direktyvą, o ketvirtoji valstybė narė apie tai pranešė 2011 m. rugsėjo mėn. Todėl Komisija pagal SESV 258 straipsnį pradėjo pažeidimo nagrinėjimo procedūras prieš 23 valstybes nares – išsiuntė oficialius pranešimus. Tada iki 2012 m. kovo mėn. dar 15 valstybių narių pranešė apie visišką perkėlimą. Likusioms aštuonioms valstybėms narėms Komisija pažeidimo nagrinėjimo procedūrą tęsė ir išsiuntė joms pagrįstas nuomones. Iki 2012 m. birželio mėn. dvi iš tų valstybių narių visiškai perkėlė direktyvą, o dvi kitos – tik iš dalies.

Iki 2012 m. liepos mėn. keturios valstybės narės nebuvo pranešusios Komisijai apie jokiais perkėlimo priemonėmis. Komisija ketina tinkamu metu kreiptis į Europos Teisingumo Teismą dėl neįvykdyto ar dalinio perkėlimo.

Kadangi dauguma valstybių narių direktyvą perkėlė gerokai pavėlavusios, Komisija tebetikrina, ar nacionalinės įgyvendinimo priemonės atitinka direktyvą.

IV. Svarbiausių direktyvos elementų nacionalinės įgyvendinimo priemonės

A. Direktyvos taikymo sritis (2 straipsnis)

Siekiant veiksmingai įgyvendinti direktyvą ypač svarbu, kad valstybių narių įgyvendinimo priemonės būtų taikomos visiems direktyvos taikymo srities viešiesiems pirkimams. Todėl teisingas 2 straipsnio perkėlimas labai reikšmingas.

2 straipsnyje nurodyta, kad direktyva taikoma pirkimams „*gynybos ir saugumo srityje, kurių objektas: a) karinės įrangos, taip pat bet kokių jos detalių, komponentų ir (arba) jų mazgų tiekimas; b) jautrios įrangos, taip pat bet kokių jos detalių, komponentų ir (arba) jų mazgų tiekimas; c) darbai, prekės ir paslaugos, tiesiogiai susijusios su a ir b punktuose nurodyta įranga kai kuriems ar visiems jos gyvavimo ciklo elementams; d) darbai ir paslaugos specialioms kariniams tikslams arba jautriems darbai ir jautrios paslaugos.*“ Vadinasi, direktyvos taikymo sritį nulemia viešojo pirkimo objektas.

Gynybos srityje direktyvos taikymo sritis pagrįsta SESV 346 straipsniu ir iš esmės aprėpia visas karinės įrangos, darbų ir paslaugų viešojo pirkimo sutartis. Be to, direktyva taip pat taikoma visiems jautriems saugumo paskirties pirkimams, kuriuos vykdant atskleidžiama įslaptinta informacija. Visiems kitiems pirkimams gynybos ir saugumo srityje toliau taikomos civilinius viešuosius pirkimus reguliuojanti 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo³ ir 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl darbų pirkimo sutarčių, viešųjų prekių pirkimo sutarčių ir viešųjų paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo procedūrų koordinavimo⁴.

Šešiolika valstybių narių perkėlė 2 straipsnį naudodamos iš esmės panašias frazes, kokios yra direktyvoje. Šešios valstybės narės pavartojo skirtingas formuluotes. Iš pastarųjų formuluočių tik kelios galėtų iš esmės pakeisti direktyvos taikymo sritį.

Pavyzdžiui, viena valstybė narė nacionalinių įgyvendinimo priemonių taikymo sritį apribojo iki konkrečių perkančiųjų organizacijų. Todėl jos nebus taikomos kitų perkančiųjų organizacijų sudarytomis sutartims, kurios patenka į direktyvos materialinę taikymo sritį. Taip diferencijuojant kyla grėsmė, kad Europoje ne visoms vykdant viešuosius pirkimus sudaromoms ir į direktyvos taikymo sritį patenkančioms sutartims bus taikomos vienodos sąlygos ir toks požiūris nesuderinamas su direktyva.

³ OL L 134, 2004 4 30, p. 1.

⁴ OL L 134, 2004 4 30, p. 114.

Kelios valstybės narės naudoja specialius nacionalinius sąrašus, kuriais nustato, kur direktyva taikoma gynybos srityje. Iš esmės interpretuojant 2 straipsnį tokiais sąrašais galima teisėtai remtis su sąlyga, kad jie atitiks 1958 m. sąrašą⁵. Ar taip yra, bus išsamiai įvertinta vėliau.

Viena valstybė narė direktyvos taikymo sričiai aiškiai priskiria vadinamąsias dvejopos paskirties prekes. Tačiau pagal Europos Teisingumo Teismo praktiką (Byla C-615/10, 2012 m. birželio 7 d. sprendimas) tokioms prekėms taikytinos griežtesnės direktyvų 2004/17/EB ir 2004/18/EB taisyklės, o ne aptariamoms direktyvos taisyklės.

Visgi Komisiją apskritai tenkina tai, kad dauguma valstybių narių tinkamai perkėlė direktyvos 2 straipsnį. Ji turės atidžiai apsvarstyti, kokių veiksmų reikės norint užtikrinti, kad ši konkreti nuostata būtų tinkamai taikoma visose valstybėse narėse.

B. Direktyvos nuostatų netaikymas (12 ir 13 straipsniai)

Direktyvos 12 ir 13 straipsniuose numatyti konkretūs atvejai, kuriais ji netaikoma. Pagal 11 straipsnį ir ETT praktiką šios nuostatos dėl ES teisės netaikymo turi būti aiškinamos siaurai. Todėl direktyvos veiksmingumas labai priklauso nuo to, ar valstybės narės tas nuostatas perkėlė tinkamai.

Pagal 12 straipsnį direktyva netaikoma tam tikriems pagal tarptautines taisykles vykdomiems pirkimams. Šios netaikymo nuostatos pagrįstos atitinkamomis direktyvų 2004/17/EB ir 2004/18/EB netaikymo nuostatomis, tačiau jos pritaikytos prie gynybos srities ypatumų. Antai, 12 straipsnio c punkte nurodoma, kad direktyva netaikoma pirkimams, kurie reglamentuojami specialiomis savo reikmėms perkančios tarptautinės organizacijos procedūrinėmis taisyklėmis, taip pat pirkimams, kuriuos valstybė narė turi vykdyti pagal tas taisykles.

Dešimties valstybių narių įgyvendinimo priemonėse naudojamos tos pačios frazės kaip ir direktyvos 12 straipsnyje. Trylika valstybių narių suformulavo kitaip, tačiau panašu, kad jų formuluotės netaikymo nuostatų materialinės taikymo srities nepaveiks. Tačiau mažiausiai viena valstybė narė išplėtė 12 straipsnio c punkte apibrėžtą netaikymo sritį. Pagal jos nacionalines įgyvendinimo priemones direktyva netaikoma ne tik pirkimams tarptautinės organizacijos reikmėms.

13 straipsnyje išdėstytos visos kitos konkrečios netaikymo nuostatos, kurių kelios sutampa su direktyvų 2004/17/EB ir 2004/18/EB netaikymo nuostatomis. Su gynyba susijusios konkrečios netaikymo nuostatos pirmiausia taikomos pirkimams, dėl kurių tektų atskleisti informaciją (13 straipsnio a punktas); pirkimams žvalgybos tikslais (13 straipsnio b punktas); pirkimams pagal bendradarbiavimo programas (13 straipsnio c punktas) ir pirkimams

---

⁵ Sprendimas dėl prekių (ginklai, šaudmenys ir karinės paskirties medžiagos), kurioms taikomos Sutarties 223 straipsnio 1 dalies b punkto (dabar – SESV 346 straipsnio 1 dalies b punkto) nuostatos, sąrašo nustatymo (dok. 255/58). 1958 m. balandžio 15 d. protokolo numeris: dok. 368/58.

trečiojoje šalyje (13 straipsnio d punktas). Paskutinė netaikymo nuostata galioja, kai viena vyriausybė perka iš kitos (13 straipsnio f punktas).

Devynių valstybių narių įgyvendinimo priemonėse naudojamos tos pačios frazės kaip ir direktyvos 13 straipsnyje. Keturiolika valstybių narių suformulavo kitaip. Kaip ir 12 straipsnio atveju, panašu, kad dauguma tų skirtumų nepaveiks šio straipsnio materialinės taikymo srities.

Keli reikšmingi skirtumai didžia dalimi susiję su netaikymu, kai reikia atskleisti informaciją (13 straipsnio a punktas), ir netaikymu pagal bendradarbiavimo programas (13 straipsnio c punktas).

Pagal 13 straipsnio a punktą, direktyva netaikoma *pirkimams, dėl kurių šios direktyvos taisyklės taikydama valstybė narė privalėtų pateikti informaciją, kurios atskleidimas, jos nuomone, prieštarautų esminiams jos saugumo interesams*. Ši netaikymo nuostata remiasi SESV 346 straipsnio 1 dalies a punktu: „*jokia valstybė narė neprivalo teikti informacijos, kurios atskleidimą ji laiko prieštaraujančiu gyvybiniais savo saugumo interesams*“. Direktyvoje paaiškinama, kad valstybė narė neprivalo taikyti direktyvos tada, kai ji neprivalo teikti informacijos SESV 346 straipsnio 1 dalies a punkto prasme.

Šią netaikymo nuostatą tinkamai perkėlė visos, išskyrus dvi, valstybės narės. Viena valstybė narė jos neperkėlė; kita valstybė narė leidžia direktyvos netaikyti visiems pirkimams, kuriuos paskelbus turėtų būti atskleista įslaptinta informacija, o tai aprėpia daugiau nei 13 straipsnio a punkto formuluotės. Direktyva taikoma su įslaptinta informacija susijusiems pirkimams; jiems gali būti numatytos specialios informacijos saugumą užtikrinančios nuostatos.

Kiti materialiniai srities, kurioje galioja leidimo netaikyti nuostatos, pakeitimai susiję su 13 straipsnio c dalimi. Joje leidžiama direktyvos netaikyti tam tikriems pagal bendradarbiavimo programas vykdomiems pirkimams. Atrodo, kad patį leidimą netaikyti visos valstybės narės perkėlė teisingai. Tačiau to negalima pasakyti apie įpareigojimą informuoti Komisiją, kai sudaromas atitinkamas 13 straipsnio c punkte numatytas susitarimas. Vienoje valstybėje narėje nėra prievolės informuoti Komisiją, o kitoje Komisija turi būti informuota tik pabaigus bendradarbiavimo programą. Atrodo, kad visos kitos 13 straipsnyje numatytos leidimo netaikyti direktyvos nuostatos perkeltos tinkamai.

Kadangi leidimą netaikyti direktyvos nuostatas reikia aiškinti griežtai, Komisija atidžiai stebės, kaip valstybės narės taiko tas nuostatas ir tikrins, ar nė viena iš jų, ypač netaikymo nuostatos pagal 12 straipsnį ir 13 straipsnio f punkto nuostatos dėl netaikymo vyriausybių tarpusavio pirkimams, nėra naudojama direktyvos taisyklėms apeiti.

C. Nuostatos dėl subrangos (III antraštinės dalies 21 straipsnis ir 50–54 straipsniai)

Direktyvoje išdėstytos išsamios taisyklės dėl subrangos. Jų tikslas – padidinti konkurenciją konkurso nugalėtojų tiekimo grandinėse. Kuo sistemingiau perkančiosios organizacijos jas naudoja, tuo labiau gerėja galimybės patekti į rinką, ypač MVĮ ir ūkinės veiklos vykdytojams, įsisteigusiems mažesnėse valstybėse, ir taip jos padeda kurti tikrą Europos gynybos įrangos rinką. Taigi subrangos taisyklės yra esminis Komisijos politikos sandas.

73 straipsnyje Komisija įpareigojama teikti ataskaitą dėl kaip tik tų taisyklių perkėlimo. Jos yra Europos viešųjų pirkimų teisinės bazės naujovė. Direktyvose 2004/17/EB ir 2004/18/EB tenurodyta, kad „perkančioji organizacija gali dalyvio paprašyti arba valstybė narė gali pareikalauti pasiūlyme nurodyti sutarties dalį, kurią dalyvis ketina patikėti trečiųjų šalių subrangovams, ir numatomus subrangovus“. Perkančiosios organizacijos pagal direktyvas 2004/17/EB ir 2004/18/EB neturi daugiau teisių kištis pagrindiniam rangovui pasirenkant subrangovus.

Direktyvos 21 straipsnio 2 dalyje šis pamatinis principas atkartojamas, o po to valstybėms narėms ir jų perkančiosioms organizacijoms suteikiamos svarbios papildomos priemonės.

Pirma, pagal 21 straipsnio 3 dalį perkančiosios organizacijos gali įpareigoti konkurso nugalėtoją visas ar tam tikras jo siūlomas subrangos sutartis perduoti direktyvos III antraštinėje dalyje aprašytu konkurso būdu. Perkeldamos šią nuostatą valstybės narės galėjo apsispręsti: ar įpareigoti subrangos sutartis perduoti tokiu konkurso būdu perkančiosios organizacijos galės savo nuožiūra, ar jos tai daryti privalės.

Dvidešimt dvi valstybės narės suteikė savo perkančiosioms organizacijoms galimybę įpareigoti konkurso nugalėtoją sudaryti subrangos sutartis konkurso būdu. Nė viena valstybė narė neįpareigojo savo perkančiųjų organizacijų nustatyti konkurso nugalėtojui tokią prievolę. Atrodo, kad viena valstybė narė apskritai neperkėlė 21 straipsnio 3 dalies.

Antra, pagal 21 straipsnio 4 dalį valstybės narės gali konkurso nugalėtojui numatyti prievolę daliai sutarties sudaryti subrangos sutartį. Tačiau valstybės narės gali rinktis, ar perkelti šias nuostatas. Valstybė narė, kuri numato privalomą subrangos sutarties sudarymą, gali rinktis: ji gali arba savo perkančiosioms organizacijoms suteikti galimybę reikalauti konkurso nugalėtojo sudaryti subrangos sutartį, arba jas įpareigoti tai padaryti. Taikant tiek vieną, tiek kitą alternatyvą, potencialiems subrangovams sukuriama papildoma verslo galimybė.

Reikia pažymėti, kad konkurso nugalėtojas gali būti įpareigotas sudaryti subrangos sutartį ne daugiau kaip dėl 30 % pagrindinės sutarties vertės ir kad subrangos sutartys turi būti sudaromos III antraštinėje dalyje nurodytu konkurso būdu.

Tik dvi valstybės narės nusprendė nenumatyti prievolės sudaryti subrangos sutartis. Visos kitos valstybės narės suteikė savo perkančiosioms organizacijoms galimybę reikalauti sudaryti subrangos sutartis, tačiau to daryti neįpareigojo.

Pagal pirminį vertinimą atrodo, kad tai, kaip valstybės narės perkėlė nuostatas dėl subrangos, su direktyva iš esmės suderinama. Komisiją tenkina tai, kad dauguma valstybių narių pasinaudojo šiomis galimybėmis sustiprinti konkurenciją tiekimo grandinėse, ir ji tikisi, kad tai teigiamai paveiks vidaus rinką. Kadangi nuostatos dėl subrangos yra svarbi priemonė Europoje sudarant lygias galimybes gynybos įrangos rinkoje, Komisija atidžiai stebės, kaip valstybės narės jomis naudojasi.

D. Peržiūros procedūros (55–64 straipsniai)

Direktyvoje išdėstytos išsamios nuostatos, kuriomis siekiama nepatenkintiems konkurso dalyviams suteikti veiksmingas teisių gynimo priemones. Tos nuostatos pagrįstos 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/66/EB, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvų 89/665/EEB ir 92/13/EEB nuostatas dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo⁶ nuostatomis, kuriomis koordinuojamos civiliniams viešiesiems pirkimams taikomos nacionalinės peržiūros sistemos.

Maždaug pusė valstybių narių nuostatas dėl peržiūros perkėlė į direktyvos nacionalines įgyvendinimo priemones, o kita pusė pasirinko perkelti tas nuostatas į savo bendrąsias teisių gynimo priemonių taisykles.

Direktyvoje numatoma keletas bendrosios peržiūros sistemos pritaikymų, kuriais būtų atsižvelgta į gynybos specifiką. Šioje ataskaitoje aptariamos dvi svarbiausios pritaikymo galimybės.

Pirma, 56 straipsnio 10 dalyje numatyta, kad „*valstybės narės gali nuspręsti, kad tik tam tikra institucija turi jurisdikciją peržiūrėti sutartis gynybos ir saugumo srityje*“, kad būtų užtikrintas adekvatus įslaptintos informacijos konfidencialumo lygis. Toje direktyvos dalyje taip pat išdėstytos atskiros taisyklės, kaip derinti „*įslaptintos informacijos konfidencialumą ir teisę į gynybą*“.

Atrodo, kad nė viena valstybė narė nepasinaudojo galimybe suteikti jurisdikciją tam tikrai institucijai. Tik kelios valstybės narės priėmė specifines taisykles dėl peržiūros institucijos darbuotojams taikytino saugumo patikrinimo. Šiomis taisyklėmis reglamentuojamas peržiūros institucijos nario pajėgumas svarstyti atvejį, tačiau nėra konkrečių nuostatų dėl saugumo patikrinimo praėjimo ar reikalavimo jį praeiti. Todėl atrodo, kad valstybėms narėms nėra aktualus teisėkūros procese pareikštas tam tikras susirūpinimas, dėl kurio šiuo klausimu į direktyvą įtrauktos atskiros taisyklės.

---

⁶ OL L 335, 2007 m. gruodžio 20 d., p. 31.

Antra, 60 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad peržiūros institucija gali sutarties nepripažinti negaliojančia, net jei ši buvo sudaryta neteisėtai, „jei peržiūros institucija nustato, kad dėl svarbių bendro intereso priežasčių, visų pirma susijusių su gynybos ir (arba) saugumo interesais, reikėtų išlaikyti sutarties poveikį. [...] Bet kuriuo atveju sutartis negali būti laikoma negaliojančia, jei dėl jos negaliojimo kiltų rimtas pavojus platesnės gynybos ar saugumo programos, kuri yra labai svarbi valstybės narės saugumo interesams, egzistavimui.“

Visos, išskyrus dvi valstybes nares, įteisino šią specifinę galimybę nepripažinti sutarties negaliojančia.

Pagal pirminį vertinimą atrodo, kad tai, kaip valstybės narės perkėlė nuostatas dėl peržiūros, su direktyva iš esmės suderinama. Todėl Komisija tikisi, kad viešajam pirkimui gynybos ir saugumo srityje bus taikoma veiksminga nacionalinė peržiūra.

V. Direktyvos poveikis valstybių narių nuostatomis dėl kompensavimo

Anksčiau 18 valstybių narių vykdė kompensavimo politiką, pagal kurią svetur perkant gynybos įrangą tiekėjai iš kitų valstybių turėdavo mokėti kompensaciją. Tose valstybėse narėse perkančiosios organizacijos paprastai būdavo įpareigosotos reikalauti tokios kompensacijos, kai pirkimo suma viršydavo tam tikrą ribą. Tokie kompensavimo reikalavimai yra ribojamosios priemonės, neatitinkančios pagrindinių Sutarties principų. Jos diskriminuoja ūkinės veiklos vykdytojus, prekes ir paslaugas iš kitų valstybių narių ir trukdo laisvam prekių ir paslaugų judėjimui.

Todėl kompensacijos neleidžia direktyvos taikyti tinkamai ir kliudo Europoje vienodinti galimybes gynybos įrangos viešųjų pirkimų srityje. Pagal ES teisę tokios kompensacijos leidžiamos tik pagal Sutartyje numatytas nukrypti leidžiančias nuostatas, pirmiausia pagal SESV 346 straipsnio 1 dalies b punktą, t. y. jei kompensacijos reikalavimas būtinas valstybės narės gyvybinių saugumo interesų apsaugai. Šios nukrypti leidžiančios nuostatos naudojimą atitinkama valstybė narė kiekvienu atveju turi pagrįsti.

Todėl Komisija palaikė glaudžius ryšius su tomis 18 valstybių narių ir padėjo joms kompensacijų taisykles panaikinti arba persvarstyti. Dėl to dauguma tų valstybių narių atitinkamas taisykles arba panaikino, arba persvarstė su jomis siejamus teisės aktus. Pastaruoju atveju kompensavimo jau reikalaujama ne sistemingai, o tik išimtiniais atvejais, kai tenkinamos SESV 346 straipsnio sąlygos. Taigi pasiektos reikšmingos teisinės bazės permainos. Be to, Europos gynybos agentūra ir joje dalyvaujančios valstybės narės išaiškino, kad jos Kompensacijų taikymo kodeksas gali būti taikomas tik tada, kai kompensacijos pateisinamos pagal SESV 346 straipsnį.

Dabar Komisija stebės, ar tos permainos atneš praktinių pokyčių. Ji įsitikinusi, kad norint sukurti tikrą Europos gynybos įrangos rinką būtina kuo greičiau atsisakyti diskriminacines

kompensacijų praktikos. Todėl Komisija imsis atitinkamų veiksmų ten, kur tai nepadaryta. Ji imsis jų ir tuo atveju, kai valstybės narės toliau laikysis aiškiai su ES teise nesuderinamų kompensacijų taisyklių.

VI. Išvada

Direktyvos tikslas yra Europoje sukurti vienodas sąlygas tiek didelėms, tiek mažoms valstybėms narėms ir įmonėms. Viešiesiems pirkimams gynybos srityje dabar taikomos vidaus rinkos taisyklės, nuo kurių leidžiama nukrypti tik išimtiniais atvejais. Todėl valstybės narės dabar turi skelbti verslo galimybes, taikyti suderintas procedūras ir pamažu atsisakyti kompensacijų.

Laiku perkelti direktyvos nuostatas daugumai valstybių narių buvo nelengva. Tačiau dauguma iš 23 valstybių narių, kurios 2012 m. liepos mėn. direktyvą buvo perkėlusios, *prima facie*, tai padarė tinkamai. Komisija ypač viltingu ženklu laiko tai, kad daug valstybių narių perkėlė neprivalomas nuostatas dėl subrangos ir taip pasinaudojo papildoma galimybe skatinti konkurenciją.

Nuoseklus ir tinkamas direktyvos perkėlimas yra būtina sąlyga norint stiprinti Europos gynybos pramoninę ir technologinę bazę. Todėl Komisija ypač atidžiai stebės, kaip naudojamos direktyvos netaikymo ir nukrypti leidžiančios nuostatos ir kaip atsisakoma kompensacijų. Apskritai ši ataskaita neatima iš Komisijos galių pradėti pažeidimo nagrinėjimo procedūrą prieš atskiras valstybes nares, kurių nacionalinės įgyvendinimo priemonės neatitiktų direktyvos nuostatų.

Be to, Komisija ypač dėmesingai vertins direktyvos poveikį atveriant gynybos rinką ir stiprinant Europos gynybos pramoninę bazę. Kaip numatyta direktyvos 73 straipsnio 2 dalyje, Komisija tai aptars ataskaitoje, kurią Europos Parlamentui ir Tarybai reikia pateikti iki 2016 m. rugpjūčio 21 d.

Tai rinkai stiprinti gali prireikti tolesnių šios srities iniciatyvų ir visų proceso dalyvių, ypač valstybių narių ir pramonės, paramos. Antai, Komisija yra įsteigusi darbo grupę, kuri nagrinės tolesnę europinės politikos gynybos sektoriuje plėtrą. Siekdama visai Sąjungai strategiškai svarbioje srityje užtikrinti bendrą Europos pastangų nuoseklumą darbo grupė šį darbą atliks kartu su Europos gynybos agentūra ir glaudžiai bendradarbiaudama su visomis kitomis suinteresuotomis šalimis.